

ELŐFIZETÉSI ÁR:

Egész évre . . . 6 korona
Egyes szám ára 4 fillér.

MEGJELNIK HETENKINT EGYSZER:
szombaton és egyes rend-
kívüli alkalmakkor.

A VÁROS

SZERKESZTŐSÉG:

Városi közlevéltár (város-
háza, földszint 7. sz. lde
küldendők a kéziratok.)

KIADÓHIVATAL:

Városi könyvnyomda-vállal-
lat irodaja. lde küldendők
az előfizetési díjak és hirde-
tések.

KÖZIGAZGATÁSI, KÖZMŰVELŐDÉSI ÉS KÖZGAZDASÁGI HETILAP.

== Felelős szerkesztő: KONCZ ÁKOS. ==

Kiadótulajdonos: A VÁROSI KÖNYVNYOMDA-VÁLLALAT.

Polgármesteri jelentés az 1911. évről.

Debreczen sz. kir. város törvényhatósági bizottsága novemberi közgyűlésében mutatta be Kovács József polgármester a város 1911. évi közállapotáról szóló jelentését, melyet a közgyűlés tudomásul vett.

A jelentést, mely a város mult évi összes közigazgatási, kulturális és emberbaráti intézményének életét hiven ismerteti, a következőkben közöljük:

Tekintetes Törvényhatósági Bizottsági Közgyűlés!

Kötelességemnek teszek eleget, midőn az 1911. évi polgármesteri jelentésemet városunk közállapotáról a tekintetes törvényhatósági bizottsági közgyűlés elé terjesztem. A kötelesség mellett azonban az az eset is vezet jelentésem beadásánál, hogy hű képét nyújtsam szeretett városunk egészséges fejlődésének. Évek óta a haladás jegyében járunk, mert a tekintetes törvényhatósági bizottsági közgyűlése hőlcseccsel párosult modern gondolkodása minden alkalmat megragadott az elmúlt évben is városunk fejlesztésére, közügyeink emelésére, kulturális intézmények létesítésére, emberbaráti ügyek támogatására, a közigazgatás gyorsítására és a közegészségügy minden kellékeinek beruházására.

Hálával emlékezem meg e helyen is a tekintetes bizottsági közgyűlés azon tényére, hogy a vezetésem alatt álló városi Tanácsnak a város fejlődését, nagyságát, erkölcsi és anyagi emelkedését célzó javaslataihoz a legtöbb esetben hozzájárulni méltóztatott, lehetővé tévén ezáltal azt, hogy eszméink gyümölcsözők legyenek városunk javára.

Ezeknek előrebocsátása után jelentésemet a következőkben van szerencsém előterjeszteni:

Ügyforgalom.

Közigazgatási iktató.

A tanácsi iktató hivatalban az 1911-ik évben beiktatást nyert, illetve érkezett:

Tanácsi ügydarab	22,921
Közigazgatási bizottsági ügydarab	1,270
II. foku rendőri büntető-bírósági ügydarab	913

Az 1911. év folyamán a kiadóhivatalba érkezett ügydarabok:

Tanácsi ügydarab	22,697
Közig. biz. „	1,253
Közgyűlési „	552
Rendőri bünt. bírósági ügydarab	849
Szegényügyi bizottsági ügydarab	582

Elnökség:

Érkezett 1911-ben	5152
Elintéztetett 1911-ben	5152

A közigazgatási bizottság.

A közigazgatási bizottság minden hónap 5-én megtartotta rendes havi ülését.

A közgyűlések.

Törvényhatósági bizottságunk a mult évben tartott 7 rendes- és 4 rendkívüli közgyűlést.

Árvaszék.

Gyámsági és gondnoksági ügyek:

A gyámoltak és gondokoltak 1911. évi létszámát és vagyoni viszonyait a következő adatok mutatják:

	1910. év	1911. év
Fekvő vagyonnal birt	1593	1728
Kézpénzzel birt	407	342
Kézpénzzel és fekvő vagyonnal birt	216	190
Ingó vagyonnal birt	299	310
Vagyontalan volt	2956	3091
	<u>5471</u>	<u>5661</u>

Vagyis egy évi szaporodás: 190.

Csupán a gyámoltak létszáma az 1910. év végén 5471. Ezekhez jött az 1911. évben:

Fekvő vagyonnal bíró	189
Kézpénzzel bíró	38
Fekvő vagyonnal és kézpénzzel bíró	—
Ingó vagyonnal bíró	27
Vagyontalan	276
Együtt	530

Töröltettek a gyámoltak létszámából:

Teljeskorúság következtében	231
Nagykorúsítás	42
Férjhezmenetel	37
Halál	27
Törzskönyvezés	25
Téves bevezetés	6
Kk. anyának önjogúvá léte következtében	7
Gyámhatósági illetékesség átruházás követk.	3
Gyámügyvit. szab. 233. §-a következtében	8
Örökbefogadás következtében	1
Névjegyzékbe vezetés következtében	2
Együtt	389

A gyámság alatt levők összes száma 1911. év végén 5552, vagyis 81-el több, mint előző évben

Csupán gondnokság alatt levők száma az 1910. év végén 97.

Az 1911. évben gondnokság alá helyezettett	14
Az 1911. évben gondnokság alól felszabadult	2
Az év végén gondnokság alatt maradt	109
A 3091 vagyontalan árva közül egyházak által segélyeztetik	416
Közsegély nélkül szülőknél és magán jóltevők-nél és mint cseléd volt	2629
A Theresianum árvaházban neveltetett	18
A nőegyleti árvaházban neveltetett	28
Az 5552 árva közül iskolaköteles volt	1557
A gyámpénztár az 1911. évben 4-szer vizsgáltatott meg, rendszeren negyedévenként s rendkívüli esetekben többször.	

A gyámhatóság intézkedései s az árvaszék ügyforgalma a számonkérőszék által 2 ízben vizsgáltatott meg. Beérkezett az 1911. évben: 10,210 darab.

Katonai és illetőségi ügyosztály.

I. Honvédelmi ügy.

1910 szeptember 1-től 1911 augusztus 31-ig az ujoncjutalék javára besoroztattak:

<i>a hadsereghez:</i>	
katonai nevelő- és képző-intézetek növendéke	1
egyévi önkéntesek	13
más önkéntesek	10
Összesen	24

a honvédséghez:

honvéd nevelő- és képző-intézetek növendékei. 4
Az 1889., 1888. és 1887. évi születésű és 1910. évre felhiva volt korosztálybeliek közül 1910 szeptember 1-től 1911 augusztus 31-ig besoroztatott:

a hadsereg ujoncjutalékába	17
a „ póttartalékába	12
a honvédség ujoncjutalékába	3
a „ póttartalékába	11
Összesen	43

Az 1911. évi fősorozás 1911. évi április hó 3., 4., 5., 6. és 7-ik napjain tartatott meg a Pavillon-laktanyában levő sorozóhelyiségben.

A felhívott, három korosztályban összeirt hadkötelesek száma:

1890. évi szülöttek: I. korosztály	517
1889. „ „ II. „	344
1888. „ „ III. „	204
Összesen	1065

Ezek közül sor alá nem jött:

I. korosztályból:

meghalt	5
idegen járásban nyert illetőséget	7
tévedésből felvétellett.	1
távol maradt	4
önként előre belépett.	29
Összesen	46

II. korosztályból:

meghalt	1
idegen járásban nyert illetőséget	3
távol maradt	11
Összesen	15

III. korosztályból:

meghalt	1
távol maradt	5
Összesen	6

Összesítés 67 fi.

Ezek szerint sor alá került:

I. korosztályból	471
II. „	329
III. „	198
Összesen	998

Besoroztattak:

I. korosztályból:

a hadsereg ujoncjutaléka javára	135
a „ póttartaléka javára	28
a honvédség ujoncjutaléka javára	44
a „ póttartaléka javára	3
visszahelyezendőnek osztályoztatott	237
fegyverképtelennek	11
törlendőnek	12
kórházba küldetett.	1
Összesen	471

II. korosztályból:

a hadsereg póttartalékába	61
mint katonai lelkész	1
visszahelyeztetett	259
fegyverképtelen	7
kórházba küldetett	1
Összesen	329

III. korosztályból:

a hadsereg póttartalékába	3
a honvédség póttartalékába	61
fegyverképtelen	133
kórházba küldetett	1
Összesen	198

Idegen illetőségű hadköteles előállított. . . 324
Az év folyamán sem katonai, sem népfőlkelői szemlék nem tartattak.

Előfogad adatott a katonaság részére. . . 174

A lakosságnál mint átkelő beszállásoltatott:

tábornok	19
törzstiszt	83
főtiszt	216
családtag	8
legény	5918
ló	998

A katonai helyőrség létszáma volt:

1911 január havában	2146 ember, 1031 ló.
1911 február	2337 „ 1049 „
1911 március	2324 „ 795 „
1911 április	3358 „ 907 „
1911 május	4209 „ 868 „
1911 június	2678 „ 875 „
1911 július	2562 „ 990 „
1911 augusztus	4390 „ 1294 „
1911 szept.	2480 „ 1023 „
1911 október	3085 „ 759 „
1911 november	2818 „ 1087 „
1911 december	2729 „ 1895 „

Összesen 35,116 ember, 11,773 ló.

Rendőrség.

A központi iktatóba az 1911. év folyamán beérkezett 16,975 ügydarab; ezek 32 darab kivételével mind elintéztettek.

A rendőrbjelentési hivatal által az 1911. évben kiadott 304 darab ideiglenes cseléd-igazolvány, 759 darab rendes és 56 darab gazdasági cselédkönyv, 57 munkás-igazolvány, 8 dohánykertész-könyv, 126 különféle utlevél. Bejelentési lap beérkezett 86,978 darab. Lakásközlés adatott 81,880 esetben.

A belvárosi rendőrkapitányság területén az 1911. évben 18 esetben volt tűz és a kár értéke 53,435 korona volt. — Községi bírósági ügydarab érkezett 2706 darab, ezek mind elintéztettek.

A mezőrendőrkapitányság területén 39 tüzeset volt; az okozott kár értéke 113,823 korona 90 fillér.

Községi bírósági ügy érkezett a város belterületén 2706, a külterületen 748 darab, összesen 3454 darab; ezek mind elintéztettek.

A mátai biztos által kiadatott ló- és marha-járlat: 20 filléres: 1121 darab; 12 filléres: 308 darab; sertés-járlat kiadatott: 04 filléres: 265 darab; átírás volt: 1457 darab; irányítás volt: 280 darab.

A vásárfelügyelőség által az 1911. évben ló- és marha-járlat kiadatott: 20 filléres: 20,479 darab; 12 filléres: 7502 darab; sertés-járlat kiadatott: 04 filléres: 19,834 darab; átírás volt: 82,591 darab; irányítás volt: 12,340 darab; leírás: 4532 darab. — Felügyelet alatti kufár volt 60; egyfogatu bérkocsis 50, kétfogatu 50, talyigás 180, szekeres 89. Ezekből az év folyamán befolyt piaci helypénz 4094 koronát tett ki.

A bűnügyi osztályhoz beérkezett 3140 bűnügyi, 5614 rendőri ügy, 6279 rendőri kihágási, 237 mezőrendőr kihágási, 194 erdei kihágási, 39 állategészségügyi kihágási, 37 útrendészeti kihágási, 178 iparkihágási, 41 vadászati kihágási, 1304 tolonc-ügy. Előfordult 472 baleset; ezek közül 8 halálos kimenetelű.

A rendőrfőkapitányság, mint I. fokú iparhatóság által az 1911. év folyamán különböző iparágak önálló folytatására iparigazolvánnyal és iparendeléssel ellátott összesen 679 egyén; ezek által ipardíj címen 7860 korona fizettetett be a házipénztárba ipariskolai célokra.

Városunkban mintegy 11,000 korona törzsvagyonnal bíró 15 ipartársulat állott fenn az év folyamán. Ezekből az iparos tanonciskola javára 160 korona folyt be adomány címen. Ezen kívül még 107 olyan egyelet állott fenn, melyeknek felsőbb helyen megerősített alapszabályuk van.

Az év folyamán 5806 korona 50 fillér ipariskolai tandíj és 1586 korona ipariskolai büntetéspénz folyt be ipariskolai célokra.

Munkakönyv 1183 darab adatott ki.

Közegészségügy.

Az 1911. év közegészségügyi viszonyai az 1910. évihez viszonyítva, rosszabbak voltak halálozási szempontokat nézve. A halálozások száma az egész év folyamán 1911-ben 2199 volt, 1910-ben pedig 1976, tehát 223 egyénnel halt meg több.

Az év elején az influenza lépett föl, amely fokozatosan emelkedett ápriliséig, amikor megszűnt. A lefolyása roszindulatú volt s igen sokszor tüdőgyulladásba ment át, halált okozva. Áprilisban a kanyaró vált járványossá, de rövid idő alatt elmúlt s lefolyása jóindulatú volt. Julius hóban a hasihagymáz lépett föl; középsúlyos lefolyásu esetei augusztusban szaporodtak s októberben szűntek meg. Már március hónapban beállott az abnormális meleg időjárás, ami az 1 éven aluli gyermekek közt a gyomor- és bélhurut elterjedését idézte elő. Míg az év első fele — ugy halálozási, mint megbetegedési esetek szerint — a rosszabb egészségi viszonyokat mutatja, a másik felében minden tekintetben fokozatos javulás észlelhető. Az ország belterületére külsőországból behurcolt kolera városunkat elkerülte, de meg is lettek téve mindenemü óvintézkedések az esetleges fellépés esetére. — A hatósági tisztviselők emberfölötti munkával permanens szolgálatban állottak; naponként teljesítették a piaci és élelmiszer üzletek vizsgálatát 4 hónapon keresztül; a koleragyanus vidékről érkezett utasokat 5 napig megfigyelés alatt tartották s a koleragyanus megbetegedéseknél a legmesszebb menő, sőt tulzott óvintézkedéseket tették meg.

Az 1910. évben megkezdődött általános csatornázási munkálatok az egész 1911. évben folyamatosan voltak, okozván köztisztasági szempontból botránys, rosz állapotokat. Az év elején a feldult földréteg óriási sarat, később porszennyet bocsátott a városra; rosszak is voltak az időben a közegészségi viszonyok s csak akkor javultak azok, mikor az év második felében a csatornázási munkálatok is befejezést nyertek, szomorú példával mutatok rá a két dolog közötti összefüggésre.

A megbetegedéseket tekintve is rosszabbak voltak az egészségi viszonyok az 1911. évben, bár járványos betegségek kisebb számmal fordultak elő.

S bár a születési arányszám nagyobb volt 1911-ben (vagyis 33.04%, míg 1910-ben 32.50%), de a halálozási arányszám még nagyobb volt 1911-ben (vagyis 23.39%, míg 1910-ben 21.47%) s így a szaporodás is csökkent 1911-ben, vagyis 9.65% az 1910. év 11.03%-ához.

Elve született a város bel- és külterületén: 1586 fi + 1520 nő = 3106; ezek közül törvénytelen: 179 fi + 187 nő = 366; az összes születések 11.07%-a.

Halva született a város bel- és külterületén: 75 fi + 54 nő = 129; ezek közül törvénytelen: 14 fi + 24 nő = 38 (anyakönyvi adatok).

Meghalt a város bel- és külterületén: 1145 fi + 1054 nő = 2199 egyén.

Összes születés 3106; születési arányszám 33.04%
„ halálozás 2199; halálozási arányszám 23.39%

Szaporodás: 907, szaporodási arányszám 9.65%
(Alapul 94,000 lakos van véve.)

Nevezetesebb halálokok:

Hevenyfertőző betegs.	67;	az összes halálozás	3.05%-a.
Gümőkór	308;	„ „ „	14.00%-a.
Rák	70;	„ „ „	3.19%-a.
Görcsök	175;	„ „ „	7.50%-a.
Bélhurut	288;	„ „ „	13.14%-a.
Baleset	32;	„ „ „	1.45%-a.
Öngyilkosság	30;	„ „ „	1.35%-a.
Gyilkosság	2;	„ „ „	0.09%-a.

Nem orvosoltatott 7 éven alól 48, 7 éven felül 44.

Statisztikai adatok.

Közegészségügyi személyzet létszáma.

Orvostudorok: 1911. év január hó 1-én volt összesen 54 orvostudor (51 polgári-, 1 nyug. katonai- és 2 magán- gyakorlatot is űző katona-orvos). Az év folyamán szaporodott 1-el, meghalt 1. Az év végén volt a létszám ugyanannyi, mint az elején, azaz 54.

Gyógyszerészek: Gyógyszertárt önállóan kezelők száma: 12; okleveles segéd: 14; összesen: 26.

Bábák (oklevelesek): Az év elején volt összesen 100; évközben gyakorlatot kezdett 16; gyakorlatát beszüntette 7; a városról eltávozott 5; meghalt 2. Az év végén volt 102.

Hatósági orvosok: a fent említett orvostudorok közül vannak 5-en; 1 tiszti főorvos, 4 kerületi tiszti orvos; azonkívül Ohat-Telekháza-pusztán telepen 1 megbízott orvos.

Hatósági bábák: a város 4 kerületében 4; Ohat-Telekháza-pusztán 1.

Trachoma-orvos van 2, a város által alkalmazva, a város bel- és külterületére.

Halottkémlést a város 4 kerületében a kerületi tiszti orvosok, Ohat-Telekháza-pusztán az ottani megbízott orvos teljesíti.

Védhímlő-oltást sikerrel teljesített a város 4 kerületében a 4 kerületi tiszti orvos; első oltást 2350, újraoltást 1816 esetben. Magánorvosok 194 alkalommal oltottak. Ohat-Telekháza-pusztán első oltás 42, újraoltás 36 egyénen végeztetett. Összes oltás: 4438.

Szegény betegeket és városi alkalmazottakat a 4 kerületi tiszti orvos gyógykezelt összesen 3047 járó + 848 fekvő = 3895 beteget, és pedig az

I. kerületi:	797 járó + 155 fekvő = 952 beteget.
II. „	419 „ + 274 „ = 693 „
III. „	637 „ + 176 „ = 813 „
IV. „	1194 „ + 273 „ = 1467 „

Szegény szülőnőkről a hatósági szülésznők egyetlen egyszer sem adtak be jelentést.

Trachoma-orvosok gyógykezelték: összesen 262 trachoma beteget:

1910. évről maradt	247
1911. évben szaporodott	15
1911. „ meggyógyult	4
1911. „ eltávozott vagy meghalt	4
év végén maradt	254

Kórház és más betegápoló intézet a város területén volt összesen 7; u. m.: 3 kórház, 1 gyógyintézettel kapcsolatos tanintézet, 1 magánintézet (szanatorium), 1 járványkórház, csakis kolerabetegek részére és a kir. törvényes fogházban beteg foglyok részére magánzárkák.

1. Városi kórház; fenntartja Debreczen sz. kir. város. Felszerelt ágyainak száma 300. Orvosok száma 8; betegápolók száma 17 (1 férfi, 16 nő); tisztviselő: 4 férfi; cseléd, szolgál, munkás stb. 15 (12 férfi, 3 nő). A napi

ápolási díjak 5 korona és 2 korona 05 fillérben voltak megállapítva.

Bevétele :

ápolási díjakból . . . . . 220,295 korona 09 fillér
egyéb forrásból . . . . . 489 „ 45 „

Összesen 220,784 korona 54 fillér

Kiadása . . . . . 215,601 korona 13 fillér

Betegforgalma :

1910. évről maradt . . . 153 fi+ 120 nő= 273 beteg.
1911. évben felvétel . . . 2694 fi+1735 „=4429 „

1911. évben ápolgatott
összesen . . . . . 2847 fi+1855 nő=4702 beteg.

1911. évben gyógyulva
elbocsátatott . . . . 1537 fi+1077 nő=2614 beteg.

1911. évben javultan el-
bocsátatott . . . . . 859 „+ 473 „=1332 „

1911. évben gyógyulatla-
nul elbocsátatott . . . 152 „+ 92 „= 244 „

1911. évben meghalt . . 175 „+ 105 „= 280 „

1911. év végén maradt 125 fi+ 107 nő= 232 beteg.

Az ápolási napok összes száma : 108,267.

A meghaltak közül helybeli 94; idegen 186 volt.

2. **Református főiskolai kórház;** fenntartja a református főiskola; felszerelt ágyainak száma 11. Orvosa van 1; betegápolója 2 (1 férfi, 1 nő); más személyzet nincs. Bevételt, kiadást nem jegyzett. Betegápolási díjak nincsenek.

Betegforgalma : 1911. évben felvétel 186 fi beteg, gyógyulva elbocsátatott 180, javulva 4 beteg; 1912. évre átjött 2 beteg. Az ápolási napok összes száma 9284.

3. **Árvaházi kórház.** Fenntartja az Országos Tanitói Árvaház. Felszerelt ágyainak száma 16. Orvosok száma 2; betegápolója 1 nő; más személyzet nincs. Betegápolási díjak nincsenek. **Bevétele** volt 600 korona, **kiadása** 400 korona.

Betegforgalma : 1911. évben felvétel 44 fi + 56 nő = 100 beteg. Gyógyultan elbocsátatott 44 fi + 56 nő = 100 beteg. Az ápolási napok összes száma : 359.

4. **M. kir. bábaképezde.** Tanintézettel kapcsolatos gyógyintézet; fenntartja a m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszterium; felszerelt ágyainak száma 116 (ezek közül 40 tanintézeti). Orvosok száma 4; betegápolók száma 7 nő; tisztviselő : 1 férfi, 1 nő. Cseléd, szolgál, munkás stb. 6 férfi, 4 nő.

Bevétele :

ápolási díjakból . . . . . 17,400 korona 18 fillér
egyéb forrásból . . . . . 85,463 „ 54 „

Összesen 102,863 korona 72 fillér

Kiadása . . . . . 104,342 korona 96 fillér

Betegforgalma :

1910. évről maradt . . . . . 43 nőbeteg.

1911. évben felvétel . . . . . 1003 „

1911. „ ápolgatott . . . . . 1046 nőbeteg.

1911. „ gyógyultan elbocsátatott 769 nőbeteg.

1911. „ javultan „ 145 „

1911. „ gyógyulatlanul „ 66 „

1911. évben meghalt . . . . . 22 nőbeteg.
1912. évre átjött . . . . . 44 „

Az ápolási napok összes száma : 20,222.

A meghaltak közül helybeli 10, idegen 12 volt.

5. **Dr. Láng-sanatorium.** Magán gyógyintézet. Fenntartja dr. Láng Sándor. Felszerelt ágyainak száma 17. Orvosok száma 2. Betegápolók száma 3 nő. Cseléd, szolgál, munkás stb. 2 férfi, 2 nő. Ápolási díjak külön osztályban 10 és 12 korona; közös osztályon 6-7 korona.

Bevétele : ápolási díjakból . . . . . 55,621 korona.

Kiadása. . . . . . 49,512 „

Betegforgalma :

1910. évről maradt . . . 3 férfi,+ 2 nő= 5 beteg

1911. évben felvétel . . 130 „ +101 „=231 beteg

1911. évben ápolgatott

összesen . . . . . 133 „ +103 „=236 „

1911. évben gyógyultan

elbocsátatott . . . . 119 „ + 92 „=211 „

1911. évben javultan el-

bocsátatott . . . . . 5 „ + 4 „= 9 „

1911. évben gyógyulatla-

nul elbocsátatott . . 6 „ + 4 „= 10 „

1911. évben meghalt . . 3 „ + - „= 3 „

1912. évre átjött . . . . 0 férfi,+ 3 nő= 3 beteg

Ápolási napok összes száma 2469.

A meghaltak közül helybeli 2, idegen 1 volt.

6. **Járvány kórház.** Csakis kolera betegek részére. Fenntartja Debreczen sz. kir. város. Felszerelt ágyainak száma 24. 1911-ben egyetlen beteg sem volt.

7. **M. kir. törvényszéki fogházban** beteg foglyok számára fenntartott magánzárkák. Fenntartja az igazságügyi tárca. Felszerelt ágyak nincsenek. Orvos a kir. törvényszéki orvos. Külön betegápolók nincsenek. Egyes esetekben a beteg foglyok a közkórházba szállítatnak.

Beteg forgalma :

1911. évben megbetegült 188 férfi,+ 58 nő=246 beteg

1911. „ gyógyult . . 160 „ + 49 „=209 beteg

1911. „ javult . . . . 27 „ + 7 „= 34 beteg

1911. „ gyógyulat-

lan maradt . . . . . 1 „ + 2 „= 3 „

A mentő-egyesület az 1911. évben egészségügyi szolgálatot teljesített 968 esetben.

Fertőző betegségek :

Hökhurut : fellépett jan. 2. volt összesen 189; gyógyult 176; meghalt 9; maradt 4.

R.-toroklob : fellépett jan. 4. volt összesen 89; gyógyult 65, meghalt 18; maradt 6.

Vörheny : Fellépett jan. 5. volt összesen 234; gyógyult 207; meghalt 12; maradt 15.

Fülmirigylob : jan. 6. volt összesen 15; gyógyult 15.

Kanyaró : Fellépett jan. 8. volt összesen 486; gyógyult 480; meghalt 6.

Hasihagymáz : Fellépett. jan. 14. volt összesen 95; gyógyult 64; meghalt 21; maradt 10.

Gyermekágyiláz : Fellépett jan. 25. volt összesen 4; gyógyult 3; meghalt 1.

Vérhas : Fellépett július 16. volt összesen 8; gyógyult 8.

Népesedés.

Élve született a város bel- és külterületén 2740 törvényes, 366. törvénytelen.

Református : 1100 fi+1082 nő=2182; ezek közül törvényt. 114 fi+122 nő=236

Róm. kath. : 276 fi+ 254 „= 530; „ „ „ 32 fi+ 41 „=73

Gör. kath. : 63 fi+ 54 „= 116; „ „ „ 32 fi+ 11 „= 28

Gör. keleti : 01 fi+ 03 „= 04; „ „ „ 0 fi+ 03 „= 03

Ág. evang. : 13 fi+ 16 „= 29; „ „ „ 02 fi+ 02 „= 04

Izraelita : 129 fi+ 105 „= 234; „ „ „ 14 fi+ 07 „= 21

Unitárius : 02 fi+ 01 „= 03;

Baptista : 01 fi+ 01 „= 02;

Külföldi : 02 fi+ 04 „= 06;

Összesen 1586 fi+1520 nő=3106; ezek közül törvényt. 179 fi+187 nő=366

Az állattenyésztés terén örvedetes haladás észlelhető, különösen gazdáink ló- és szarvasmarha állományának javulása szembeütő, bár még mindég nem érte el azt a szintet, melyet úgy az államnak, mint Debreczen városának nagyarányú, sok áldozattal járó segítőmunkája után várni lehetne.

Az időjárási viszonyok is sok kívánni valót hagytak hátra, mely körülmény szintén befolyásolta a termés eredményt és a nyári nagy szárazság folytán beállott takarmány szükség, nemkülönben az országsherte magas húsáruk lényegesen apasztották a szarvasmarha állományt.

Április hóban a csendes enyhe időjárást hideg csapadékos idő váltotta fel, a hőmérséklet állandóan süllyedt és a bekövetkezett fagyok helyenként, úgy a vetésekben, mint a gyümölcsösök- és szőlőkben érezhető károkat okoztak, a rétek és legelők hozamát nagy mértékben csökkentették.

Csapadék április hó első felében bőven volt, második felében azonban teljesen hiányzott. Május hóban bő csapadék és zivatarok következtek. A hó közepe táján érte csak el a hőmérsék a normális fokot. Május hó végén ismét igen alacsonyra süllyedt a hőmérsék és éjjeli fagyok fenyegettek, bár szerencsére minden nagyobb kártétel nélkül.

Július, augusztus hó legnagyobb részében száraz, meleg, a takarmány- és kapásnövényekre kedvezőtlen időjárás uralkodott.

Szeptember hóban is jóval magosabb volt a hőmérséklet a normálisnál; a hó 19–20-ika táján bőséges esőzés indult meg, amely azonban a kapásnövényekre, szőlőre elkésve érkezett és így az időjárásnak megfelelőleg a kalászosok és azok a növények, melyek a nyári szárazság beálltáig beértek, elég jól fejlődtek és úgy mennyiség, mint minőség tekintetében kielégítő eredményt adtak. Azok a termények azonban, melyek ősszel takarítatnak be: répa, tengeri, dohány, szőlő, stb. nagyon visszaestek s bár az őszi esőzésekre némileg javultak, mégis csak gyenge termést hoztak.

Kártékony rovarok és növény betegségek főképpen a szőlőben okoztak érzékeny kárt. Különösen az ország csaknem minden borvidékén ijesztő mértékben fellépett szőlőmoly a termés 20–25%-át tette tönkre. A peronospora szőlőpenész szintén fellépett, de nem olyan nagy mértékben, hogy nagyobb kárt okozhatott volna miután a száraz nyár sem kedvezett tenyészésének, de még a rózsa oldatokkal való védő permetezés már a kishirtokosoknál is általánosan el van terjedve.

A mezőgazdasági termények forgalmát, piacunkon igen élénknek jelezhetjük. Állandóan magas árak mellett könnyen értékesíthetők voltak, úgy a kenyérnövények, mint a kereskedelmi növényfélék és a takarmány-neműek. Különösen az utóbbiak csak abnormális magas árakon voltak beszerezhetők.

A bortermés a helyi szükségletet nem tudta kielégíteni és állandóan nagyobb mennyiséget kóztak az ország különböző borvidékéről, különösen az Érmellékről és a gyöngyös–visontai borvidékről.

Gyümölcs termelésünk a város nagy arányokban megnövekedett szükségletét fedezni képtelen. A piaci gyümölcsárak, a nagyobb mérvű behozatal dacára, a tíz év előtti áraknak csaknem kétszeresére emelkedett. Ugyanez mondható, bár kisebb mértékben, a zöldségtermelésről is. Közélelmezési szempontból felette kívánatos volna e két fontos termelési ág nagyobb fejlődése, annival is inkább, mert a város közelében megfelelő talaj bőségesen áll rendelkezésre, és a trágya is nagy mennyiségben olcsón beszerezhető. A városi szennyvíz és söpredék e célra igen célszerűen volna felhasználható.

A vágómarha és igásjószág, valamint az értékesebb lóanyag forgalma igen élénk volt, mindenik ága keresletnek örvedett. Különösen lovainknak van messze földön jó híre és ennek folytán könnyen és magas áron értékesíthetők.

Számadás

zab bevétel és kiadásról az 1911. évben.

Bevétel	A zab sulya	
	mm.	kg./dg.
Maradvány az 1910. évről	—	73 50
Ehez vásároltatott, valamint az epreskerti tilalmasi mezőgazdaságban termett zab bevétele	2542	53 —
Összes bevétel	2543	26 50
Kiadás.		
Méneses lovaknak itthon és a Hortobágyon kiadatott	1359	66 50
Hámos lovaknak, valamint rendkívüli esetekben kiadatott	335	27 50
Összes kiadás	1694	94 —
Egybevetés.		
Összes bevétel	2543	26 50
Összes kiadás	1694	94 —
Maradvány az 1911 december 31-én	848	32 50

Kimutatás

a széna bevételről és kiadásról az 1911. évben.

Bevétel	Széna sulya	
	mm.	kg.
Maradvány az 1910. évről	6580	—
1911. évi termés	9950	—
Összesen	16530	—
Kiadás.		
1911. évben összesen felhasználtatott .	10630	—
Maradvány 1911. év végén	5900	—

Kimutatás

törzsgulyabeli szarvasjószágairól 1911 dec. hó 31-én.

A szarvasjószágoknak				
kora	ivara			Összesen
	tehén és üsző	bika	tinó	
1897-től 1909-ig bezárólag öreg számba	66	25	44	135
3-advü 1910. ellés.	20	13	4	37
Tavalyiak, 1911. ellés.	8	5	—	13
Összes létszám:	—	—	—	185

Kimutatás

a törzsménesebeli lovakól az 1911. évi dec. hó. 31-én

A lovaknak				
kora	ivara			Összesen
	kanca	mén	herélt	
1893-től 1908-ig bezárólag öreg számba	63	34	61	158
4-advü 1909. ellés	13	16	—	29
3-advü 1910. ellés	16	20	—	36
Tavalyiak, 1911. ellés.	18	22	—	40
Összes létszám:	—	—	—	263

Átlag termény árak Debreczenben 1911. évről.

A termény neve	H a v o n k é n t											
	január	február	március	április	május	június	július	auguszt.	szept.	október	novemb.	decemb.
	k o r o n a											
Buza	20·50	21·90	22·40	23·55	23·70	23·90	22·40	22·20	23·80	23·90	22·50	23·00
Rozs	13·70	15·20	14·80	15·50	16·50	17·00	17·00	16·70	18·20	18·00	18·20	18·30
Árpa	14·20	14·70	16·40	16·50	16·50	16·60	17·50	16·30	17·30	18·50	18·20	18·10
Tengeri	11·10	11·20	12·00	12·30	13·30	14·15	15·90	16·90	17·00	18·20	18·60	17·20
Zab	15·80	17·00	16·80	17·00	17·40	18·00	18·50	17·90	18·20	19·00	19·00	19·10

A debreczeni marhavásarak és arra felhajtott állatok száma.

Az elmúlt évben 4 országos és 48 hetivásár tartatott. Országos állatvásár volt ló, marha és sertésre 4, juhra 3.

Heti állatvásár tartatott lóra 48, szarvasmarhára 35, sertésre 35, juhra 7.

Felhajtatott ló 46,729; marha 63,084; sertés 72,350; juh 140,727.

Ebből eladatott 22,217 ló; 32,809 marha; 56,852 sertés és 65,568 juh.

A vásárfelügyelőségénél helypénzből befolyt 5968 K. (Folyt. köv.)

Görvényjavaslat a legelőkről.

A földművelésügyi miniszter e héten nyújtott be a képviselőház ülésén javaslatot az osztatlan közös legelőkről. A javaslat gondoskodik arról, hogy nagykiterjedésű közös legelő (egy millió négyszázezer katasztrális hold) tovább is megmaradjon; gazdasági kihasználása tökéletesebb legyen, sőt hogy az egyesített erő új legelőterületet szerezhessen. A földművelésügyi miniszter abból a felfogásból indul ki, hogy az állattenyésztés legnagyobb színvonalra ott emelkedett, ahol első sorban legelőn való nevelésre volt alapítva. A belterjes gazdálkodás és takarmányozásra alapított állattartás nagy tökéletet köt le, éppen ezért a kisbirtokos gazda legjobban sanyol meg a legelő hiányát. A közös legelő tehát a kisgazda érdekét óhajtja kielégíteni első sorban, általában pedig az állattenyésztés föllendítése a célja. A törvényjavaslat főbb rendelkezései a következők:

Kötelesek társulattá alakulni a javaslat 1. szakaszában felsorolt osztatlan közös legelőkben részes felek.

Ide tartoznak a volt urbéresek és a nemesi közbirtokosságok közös legelői, a tagosítás alkalmával osztatlan közös tulajdonul kihalított, továbbá az állami segítséggel szerzett, létesített vagy javított legelők.

A földművelésügyi miniszter továbbá elrendelheti, hogy az oly közös legelő társtulajdonosai is, amelyet telepítés vagy földarabolás alkalmával közös használat céljára hasítottak vagy hasítottak ki, — szintén társulattá alakulni kötelesek, ha ezt vagy az érdekelt társtulajdonosok érdekei szerint számított többsége kérelmezi, vagy a törvényhatóság tiszti ügyésze, s a társulattá alakulás a társtulajdonosok nagyobb számánál fogva vagy állattenyésztés szempontjából kívánatos.

Vége a földművelésügyi miniszter a társulattá alakulást oly egyéb közös legelőkre is elrendelheti, amelyeknél a társtulajdonosok nagyobb számánál fogva vagy állattenyésztés szempontjából kívánatosnak, mert a társtulajdonosok túlnyomó

számban kisgazdák és érdekelt gazdaságaiknak száma legalább tíz.

Célja a legelő közösségekből való ügyeknek ellátása és a tagok közös állattenyésztési érdekeinek előmozdítása.

A társulat kölesönt csak a földművelésügyi miniszter jóváhagyásával és csak a legelő jókarban helyezése, javítása vagy felszerelése céljából vagy a meglévő legelőterület elégtelensége esetében kiegészítő legelő szerzése céljából vagy a tagok közös állattenyésztési érdekében szükséges és nyilvánvalóan hasznos egyéb beruházásokra vehet föl.

A javaslat kimerítően rendelkezik a tag használati illetőségére vezetendő végrehajtás esetére is.

A társulat minden tagjának illetősége arányában joga van a társulat kötelekébe tartozó legelőnek alapszabályszerű használatára és az esetleg fölosztásra kerülő társulati vagyon vagy jövedelem megfelelő hányadára.

A legelő használatához való jog átengedését az alapszabályok oly módon korlátozhatják, hogy a társulat tagjainak vagy helybeli lakosoknak a használat megszerzése fölött elsőbbségük legyen, s ha a jogosultak a legelőt maguk kibasználni nem tudnák, a társulat a legelőhasználati díj fejében megengedheti első sorban azt, hogy a legelőre oly kisgazdák, akiknek érdekelt gazdaságaikhoz viszonyítva kevés a legelő illetőségük, az illetőségükre eső számnál nagyobb számú állatot hajtassanak ki, másodsorban pedig azt, hogy a legelőt oly a társulat székhelyén vagy közelében lakó kisgazdák is használhassák, akik nem tagjai a társulathoz, és ha gazdálkodásuk előmozdítása a közérdeket szolgálja.

A javaslat kimerítően rendelkezik a továbbiakban a tagokra kivethető járulékokról, a szedhető használati díjakról, a bevételek hováfordításáról, tartaléktöke képzéséről, a rendkívüli bevételek hováfordításáról. (Fa, mész, kő, kavics és homok eladás stb.)

A társulat ügyvitelének és vagyonnevelésének fontosabb szabályai az alapszabályokban, a legelő használati pedig a legelő rendtartásban állapítandó meg.

Végül kiemelendő a törvényjavaslat azon intézkedése, hogy az állattenyésztés közérdekeiből a törvényben meghatározott volt urbéres birtokossági legelőkre, továbbá bizonyos nemesi közbirtokossági legelőkre a község részére, — községi közlegelővé való átalakításuk végett, — a földművelésügyi miniszter kisajátítási jogot engedélyezhet, továbbá, hogy a javaslat módját nyújt arra, hogy azok, akik társaságba állva a Magyar Földhitelintézetek Országos Szövetségétől vagy annak közvetítésével közös használat céljából legelőterületet legalább tíz évi időtartamra haszonbérlet útján szereznek, a jelen törvény megfelelő alkalmazásával szervezendő társulat alakítására köteleztessenek.

Mirek.

— Debreczen sz. kir. város új főszámvevője.

Domahidy Elemér főispán ur Nagy József pénzügyi tanácsost, helyettes pénzügyigazgatót, törvényben gyökerező jogánál fogva, a néhai Jeney Géza helyére Debreczen sz. kir. város főszámvevőjévé kinevezte. Az új főszámvevő évtizedeken keresztül szolgált a pénzügynél és úgy hivatalos eljárásában, min ifársadalmi téren, munkásságával, szeretetfreméltó urimodorával és széleskörű tudásával köztiszteletnek örvend.

— **Helyettesítés.** Domahidy Elemér főispán ur Csapó László házipénztári ellenőrt a Komáromy Antal nyugdíjazása folytán megüresedett főpénztárosi állásra helyettesítette.

— **Pályázatok.** Főispán ur ő méltósága a városi főpénztárosi és egy fogalmazói állásra pályázatot hirdetett.

Mirdetmény.

A művelési ágakban beállott állandó jellegű változások bejelentése tárgyában.

A földadó kataszter kiigazításáról és a földadó százalékanak megállapításáról szóló 1909. évi V. t.-c. 6. §-a szerint a művelési ágakban beállott állandó jellegű változások, a földadó kataszteri munkálatokba leendő bejegyzés végett 1910 január 1-től kezdődőleg mindenkor a változást követő 30 nap alatt az érdekelt birtokosok által a városi adóügyi osztály birtoknyilvántartási hivatalában (földszint 5. szám.) bejelentendők. Ezen bejelentés elmulasztása jövedéki kihágást képez s az 1885. évi XXII. t.-c. 7. §-a alapján az 1883. évi XLIV. t.-c. 101. §-ában megszabott pénzbüntetést vonja maga után.

Felhívom ennél fogva az érdekelt birtokosok, hogy az 1913. évi folyamán a földművelésükben beállott állandó jellegű változásokat a fent jelzett hivatalban *azonnal* jelentsek be.

Megjegyeztetik, hogy csak állandójellegű változások jelentendők be, mint pl.: új szőlők ültetése, erdősítés, erdők kiirtása, legelők, rétek, vagy nádasok feltörése; termő területeknek a talajviszonyok folytán terméketlen területe változása stb. Ugarban hagyott területek változás tárgyát nem képezik.

Kétség esetén a fent jelzett hivatal ad felvilágosítást.
Debreczen, 1912 november hó 30.

Városi adóügyi osztály.

Hajdu vármegye és Debreczen sz. kir. város főispánja.

241—1912/V. szám.

Pályázati hirdetmény.

Debreczen sz. kir. város törvényhatóságánál megüresedett s az alábbi határidő lejártá után tartandó legközelebbi rendes közgyűlésen választás útján betöltendő katonügyi iktatói állásra ezennel pályázatot hirdetek.

Ez az állás évi 2000 korona fizetés, 720 korona lakbér és 600 korona városi pótlékból álló javadalmazással van egybekötve.

Felhívom mindazokat, akik ezt az állást elnyerni óhajtják s az 1883. évi I. t.-c. 19. §-ában előírt minősítést kimutatni képesek, hogy e minősítést s eddigi szolgálataikat igazoló okmányaikkal felszerelt s megfelelően felbélyegzett kérvényeket hozzám, mint a kijelölt választmány elnökéhez az 1913. évi január hó 10. napjának délután 5 órájáig, annyival is inkább nyujtsák be, mert

a későbbben érkező pályázati kérvények figyelembe vétetni nem fognak.

Ez alkalommal a választás folytán esetleg megüresedő állásokra is pályázatot nyitok, meg kívánván jegyezni, hogy amennyiben a választás folytán esetleg irnoki állás jönne megüresedésbe, erre az állásra az ezen szolgálatra teljes képességüket igazolt igazolványos al-tiszteknek az 1873-dik évi II. t.-cz. 5. §-a értelmében más pályázók felett az elsőbbség adatik.

Debreczen, 1912. évi december hó 1-én.

Domahidy Elemér,
főispán.

Hajdu vármegye és Debreczen sz. kir. város főispánja.

319—1912/V. szám.

Pályázati hirdetmény.

Debreczen sz. kir. város törvényhatóságánál megüresedett s az alábbi határidő lejártá után tartandó legközelebbi törvényhatósági bizottsági rendes közgyűlésen választás útján betöltendő házipénztárnoki és egy rendőrfogalmazói állásra ezennel pályázatot hirdetek.

A házipénztárnoki állás évi 3600 korona fizetés, 1040 korona lakbér és 1000 korona városi pótlék; a rendőrfogalmazói állás pedig évi 2000 korona fizetés, 720 korona lakbér és 600 korona városi pótlékből álló javadalmazással van egybekötve.

A házipénztárnoki állásra pályázóknak az 1883. évi I. t.-c. 18. §-ában, a rendőrfogalmazói állásra pályázóknak pedig az 1883. évi I. t.-cz. 3. §-ában körülírt minősítéssel kell birniok.

Felhívom mindazokat, akik ezekre az állásokra pályázni kívánnak s a fenti minősítést kimutatni képesek, hogy minősítésüket igazoló okmányaikkal felszerelt kérvényeket hozzám, mint a kijelölt választmány elnökéhez folyó évi december hó 15. napjának délelőtt 12 órájáig annyival is inkább nyujtsák be, mert a későbbben érkező pályázati kérvények figyelembe vétetni nem fognak.

Ez alkalommal a választás folytán esetleg megüresedő állásokra is pályázatot nyitok.

Debreczen, 1912 december hó 1-én.

Domahidy Elemér,
főispán.

!! MEGJELENT !!

□ A VÁROSI TANÁCS KIADÁSÁBAN □

**DEBRECZEN SZAB. KIR.
VÁROS ÉRVÉNYBEN LÉVŐ
SZABÁLYRENDELETEI-
NEK GYÜJTEMÉNYE.**

Az 564 oldal terjedelmű vaskos kötet ára
2 KORONA.

Kapható a városi könyvnyomda-vállalat irodájában. **Kossuth-utca, városház-épület.**